

Abidin Karasu. *Bulgaristan Türkolojisi*. RumeliYA Yayıncılık. 2022. 179 sayfa. ISBN: 9786057296559

Abidin Karasu. *The Turcology of Bulgaria*. RumeliYA Publications. 2022. 179 pages. ISBN: 9786057296559

Mehmet YEŞİLKAYA*

Giriş

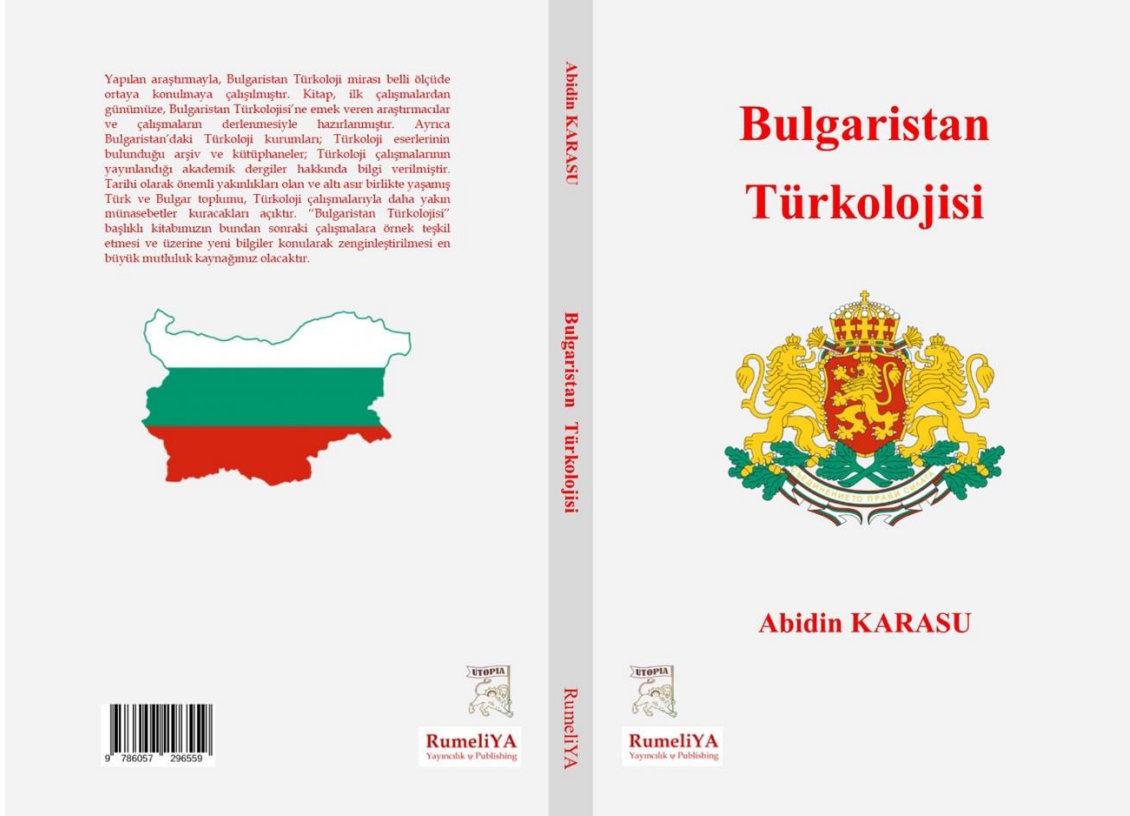
Çok dilli toplulukların hüküm sürdüğü yerlerden biri şüphesiz Balkan topraklarıdır. Doğu Avrupa olarak da adlandırılan Balkan bölgesi ülkelerinde, Türkler ve ana dillerinden biri Türkçe olan iki dilli topluluklar da varlığını sürdürmektedirler. Uluslararası çerçeve sözleşmelerle, yaşadığı ülkenin resmî dili dışında ana diliyle eğitim-öğretim hakkına sahip olan azınlıklar, zaman zaman milliyetçi politikalar nedeniyle zorluklar yaşamaktadırlar. Azınlıkların ana dili öğrenimi ve kullanımı ile ilgili haklar ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir (Yavuz ve Açık 2020, 2). Çeşitli dünya devletlerinin ulusçu/milliyetçi politikalarından, azınlık statüsünde bulunan Türkler de nasibini almaktadır. Yurt dışında Türkolojinin durumu, anadili öğreniminde ve öğretiminde Türklerin yaşadığı zorluklar veya başarılar akademik çalışmalara konu olmaktadır. *Balkanlarda Türkoloji* gibi genel çalışmaların yanında *Polonya'da Türkoloji*, *Almanya'da Türkoloji* gibi çeşitli ülkelerdeki Türkolojinin durumunu, gelişimini izah eden birbirinden değerli eserler bulunmaktadır.

Bulgaristan anayasasının 36. maddesinin 2. fıkrasında azınlıkların dil haklarına sahip olduğu kabul edilmiştir (Gökdağ 2012, 76). Buna rağmen zaman zaman (ulusal kanallarda Türkçe yayın yapılamayacağı gibi) baskı politikalarının uygulandığı (Süleymanova 2010), çeşitli akademik kaynaklarda ifade edilmiştir. Türklerin azınlık olarak yaşadığı komşu ülke Bulgaristan'da Türkolojinin ve Türklerin durumunu kapsamlı olarak ele alan çalışma sayısı ne yazık ki azdır. Bu çalışmalar, çoğunlukla makale türünden belirli bir durumu anlatan eserlerdir. Bulgaristan'daki Türkolojinin durumunu anlayabilmek için kapsamlı bir esere olan ihtiyaç Dr. Öğr. Üyesi Abidin Karasu'nun konuyu ayrıntılarıyla ele aldığı *Bulgaristan Türkolojisi* isimli eseri ile giderilmiştir.

1. Kitabın Görünümü

Bulgaristan'da Türkoloji üzerine yapılan son ve kapsamlı çalışma Dr. Öğr. Üyesi Abidin Karasu'nun *Bulgaristan Türkolojisi* adlı eseridir. RumeliYA yayıncılık tarafında 2022 yılında yayımlanmış olan kitapta; Bulgaristan'daki Türkolojinin tarihçesi, Bulgaristan'da çalışan Türkologlar ve Bulgaristan'da Türkoloji üzerine yayımlanmış makale, kitap, süreli yayınlar hakkında detaylı bilgiler verilmektedir. Kitabın görünümü aşağıda yer almaktadır. Kitap 85 farklı kaynaktan yararlanılarak hazırlanmıştır. Bulgarca kaynakların da dikkatle analiz edildiği gözden kaçmamaktadır. Ön söz ve içindekilerle birlikte XII+180 sayfadan oluşan eserde, *Giriş ve Sonuç* bölümleri dışında 5 ana bölüm bulunmaktadır. Eserde çeşitli mekânların (üniversiteler vd.) ve şahısların (Türkolojiye hizmet etmiş bilim insanları) resimleri ve bu resimlerin altında resim açıklamaları da bulunmaktadır.

* Dr., MEB, mehmetyes34@gmail.com, (<https://orcid.org/0000-0002-8905-3306>).

Resim 1: Kitabın Görünümü

2. Kitabın İçeriği

“Ön Söz” bölümünde, Bulgaristan’da Türkoloji çalışmaları hakkında kapsamlı bilginin herhangi bir kaynaktan temin edilemediği, bu konudaki çalışmaların kısa tanıtım yazıları olduğu ifade edilmiş, bu kitabın alandaki önemli bir ihtiyacı giderdiğinden söz edilmiştir. Bulgaristan Türkolojisinin tarihsel süreç içindeki gelişimi ve Türkolojiye hizmet etmiş Türkologların tanıtıldığından bahsedilmiştir. Bu bölümde ayrıca kitabın hazırlanmasında emeği geçenlere teşekkür edilmiştir.

Birinci bölüm (s. 1-17), *Bulgaristan’da Türkolojinin Tarihi Gelişimini* anlatmaktadır. Bu bölümde, Bulgaristan Türkolojisinin 19. yüzyılda başladığı ifade edilmiş, 1827 yılından günümüze kadarki gelişmeler sırasıyla açıklanmıştır. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün ders isimleri listelenmiş, bu bölüm mezunlarının Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak liselerde çalışma imkânı bulduğu belirtilmiştir. Radyo, televizyon, çevirmenlik, turist rehberliği, gazetecilik gibi çeşitli iş alanlarında da bölüm mezunlarının çalışabileceği vurgulanmıştır. Bölümde lisans eğitiminin yanında master ve doktora eğitimi de verilmektedir (Karasu 2022, 7).

İkinci bölüm (s. 19-26), “Bulgaristan Türk Pedagoji Mektepleri” hakkındadır. Bu bölümde Bulgaristan’da bulunan 8 Türk Okulu sırasıyla tanıtılmıştır. Bu okulların kuruluş ayrıntıları, öğrenci sayıları, bulunduğu yer, bu okullarda okuyan öğrencilerin barınma alanları, okullarda emeği geçen öğretmen ve yöneticiler hakkında bilgi verilmiştir.

Üçüncü bölümde (s. 27-32), “Bulgaristan’da Türkoloji Kaynaklarının Bulunduğu Arşivler ve Kütüphaneler” sıralanmıştır. Bulgaristan’daki 4 önemli kütüphanede bulunan tahrir defterleri, el yazması eserler, eski harfli metinler, görsel kaynaklar gruplandırılmıştır. Hangi eserlerin hangi kütüphanede bulunduğu açıklanmış, Türkoloji üzerine araştırma yapmak isteyenler için büyük bir emek ve özveri sarf edilerek kolaylık sağlanmıştır. Bu bölüm ve sonraki iki bölüm, araştırmacılar için geniş bir kaynak niteliğindedir.

Dördüncü bölüm (s. 33-36), “Şarkiyat ve Türkoloji Konularının Yer Aldığı Süreli Yayınlar”dır. Bu bölümde 14 süreli yayın hakkında bilgi verilmiş, bu süreli yayınlara kolay erişim için web adresleri yazılmıştır. Bu yayınlar, 1940 ile 1970 yılları arasında yayın hayatına başlayan ve günümüzde devam eden akademik/bilimsel dergilerdir.

Beşinci bölüm (s. 37-172), “Bulgaristanlı Türkologlar: Biyografileri ve Bibliyografyaları” başlığını taşımaktadır. Kitabın büyük kısmını oluşturan bu bölümde, 36 Türkolog hakkında bilgi verilmiş, eserleri kaynakça şeklinde sıralanmıştır. Eserde adı geçen Türkologların hayat hikâyeleri, çektikleri zorluklar, bazılarının çeşitli alanlarda ilkleri oluşturması dikkat çekmektedir. Türkologlar listesindeki ilk sırada adı geçen Stoyan Tilkov, Sofya Üniversitesinde Türkçe dersleri veren ilk okutmandır (Karasu 2022, 37).

Bu bölümde dikkat çeken diğer isimlerin özellikleri şöyledir: Prof. Dr. Gılib Gılibov ve Dr. Rıza Mollov Türk Filolojisi anabilim dalının kurucularıdır. Prof. Dr. Blagoy Konstaniov Mavrov 1954 yılında yayımlanan Türkçe ders kitabının yazarıdır. Dr. Rıza Mollov’un uzun bir süre işsiz kalması, eserlerini Bulgaristan’da yayımlatamaması yine dikkat çeken bir diğer durumdur. Bununla birlikte Mehmet Salih Baklacı ve isimlerini burada zikredemeyeceğimiz kadar çok sayıda Türkolog, yine kitapta bahsedildiği kadarıyla (Karasu 2022, bkz. 50-172 arası) çeşitli zorluklar yaşamış, işten atılmış, kitaplarına el konulmuştur. Tüm bu Türkologlar arasında şüphesiz en dikkat çekici olanı ve üzerine çeşitli makaleler yazılanı Dr. Mefkûre Mollova’dır. Mefkûre Mollova’nın işsiz kaldıktan sonra hayatının geri kalanını ev hanımı olarak geçirmesi, bu süre boyunca 150’den fazla makale, kitap gibi akademik çalışmalarının bulunması oldukça etkileyicidir. Onun baskı ve zorluklara rağmen yılmadan yazması, *bugün bile aşılması zor bir seviye* şeklinde ifade edilmiştir (Karasu 2022, 57). Kitapta adı geçen 36 Türkologun elbette her biri ayrı ayrı kıymetlidir. Ancak burada hepsinden söz etmek mümkün olmadığından bu bölümü burada noktalamak gerekir.

“Sonuç” bölümünde (s.: 173-174) Bulgaristan’daki Türkolojiyi anlamak, Türkolojiye katkıda bulunmak için çeşitli tavsiyelerde bulunulmuştur.

3. Kitabın Yazarı Hakkında

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı alanında Dr. Öğretim Üyesi olarak görev yapan Abidin KARASU, Bulgaristan’ın Gotse Delchev şehrinde dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini Bulgaristan’da tamamladı. Lise çağından beri Türkiye’de bulunan Karasu, master ve doktora eğitimini Türkiye’de tamamladı. Ayrıca 2013 yılında Polonya’da Yunus Emre Enstitüsü Türkoloji alanında çalışmalarda bulundu. Türkçenin Slav dillerine etkisi üzerine çeşitli eserleri ve araştırmaları bulunmaktadır. Balkan/Bulgar-Türk dil ilişkileri, Bulgarca-Türkçe söz varlığı üzerine araştırmalarına devam etmektedir. Bulgarca’yı iyi bilmekte, Bulgaristan Türkolojisini yakından takip etmektedir. Doktora programı öğrencisi olduğum dönemde *Bulgar Ağız Atlası*’nı birlikte inceleme ve değerlendirme imkânı bulduğum değerli hocam Karasu, öğrencilerinin dikkatini *Balkan ağızları*, *Balkanlarda Türkçe/Türkoloji* üzerine çekmektedir. Ayrıca *Türkiye ağızları*, *ağız atlası*, *ağız tasnifi* üzerine de çalışmalar yapmaktadır. Bulgaristan Türkolojisi üzerine yazdığı bu eser vasıtasıyla sadece öğrencilerine değil, daha geniş kitlelere bu alandan istifade imkânı sunmuş olduğu için kendisine ne kadar teşekkür etsek azdır.

Sonuç

Türkolojinin dünyadaki durumu, ilgili ülkelerde yaşayanlar dışında bilinmemektedir. Bu da verilen mücadelenin, yaşanan zorlukların veya elde edilen başarıların gölgede kalmasına sebep olmaktadır. Bunu aşmanın yolu, her ülkede Türkolojinin durumunun ilgilileri tarafından ayrıntılı bir şekilde ifade edilmesidir. *Bulgaristan Türkolojisi* isimli bu eser, hem alandaki önemli bir eksiği gidermiş, hem de Türkoloji üzerine bir eserin nasıl yazılması gerektiği yönünde bir rehber olmuştur.

KAYNAKLAR

- Gökdağ, Bilgehan Atsız. (2012). «Balkan Ülkelerinin Anayasalarında Dil Kullanımı ile İlgili Düzenlemeler.» *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, s. 69-97.
- Karasu, Abidin. (2022). *Bulgaristan Türkolojisi*. Kırklareli: RumeliYA Yayıncılık & Publishing.
- Süleymanova, Aylin. (2010). «Bulgaristan Hak Ve Özgürlükler Hareketi'nin Üye Profilindeki Değişimi Ve Azınlıklar Üzerindeki Etkisi.» Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Yavuz & Açık, Rahime İrem, Fatma. (2020). «Balkan Türklerinin Türkçeye Dair Farkındalıkları.» *Türklük Bilimi Araştırmaları* (48), s. 39-54.